

GEISSLERS

HOFCOMOEDIANTEN

uvádějí

Exekuční
show
Jana
Mydláře

27

FOTO : KRYŠTOF KALINA & JÁN TEREBA

Jáchym Ondřej Šlik z Holíče
Václav Budovec z Budova
Kryštof Harant z Polžic a Bezdruzic
Kašpar Kaplíř ze Sulevic
Prokop Dvořecký z Olbramovic
Fridrich z Bílé
Jindřich Otta z Losu
Diviš Černín z Chudenic
Vilém Konecchlumský z Konecchlumu
Bohuslav z Michalovic
Valentín Kochan z Prachové
Tobiáš Štefek z Koloděj
Ján Jesenský
Kryštof Kober z Koberšperku
Jan Šultys z Felsdorfu
Maximilián Hošťálek z Javořice
Leander Rüppel z Ruppachu
Jiří Hauenšild z Fürstentfeldu
Jan Kutnauer ze Sonnenštejna
Šimon Sušický ze Sonnenštejna
Nathanael Vodňanský z Uračova
Václav Mašterovský z Jizbice
Jindřich Kozel z Peclínovce
Ondřej Kocour z Votína
Jiří Rečický
Michal Witmann
Šimon Vokáč z Chyš

Scénář: Luděk Horký

Natálie Preslová

Helena Kobliščková

Hudba: David Hlaváč

Scénografie: Ján Tereba

Choreografie: Martin Talaga

Režie: Petr Hašek

Hrají: Aleš Pospíšil

Martin Bohadlo

Petr Šmíd

Vojtěch Bartoš

Šimon Dohnálek

Martin Holzknecht

Lucie Valenová

GEISSLERS.CZ

27

Exekuční show Jana Mydláře

Raně barokní katovna české politiky. Morbidní kabaret národního hrdinství, ve kterém konferenciér Jan Mydlář dává prostor k 27+1 originálním číslům. Od kupletu k madrigalu a od žonglování po drama, to vše s vírou pevnou jako mariánský sloup a z lásky věrné až za hrob. Nejveselejší tanec smrti v Evropě od Geisslers Hofcomoeianten.

Scénář:	Luděk Horký, Natálie Preslová, Helena Koblischková
Dramaturgie:	Helena Koblischková
Hudba:	David Hlaváč
Scénografie:	Ján Tereba
Asistence scénografie a výroba kostýmů:	Kristýna Šrolová
Pohybová spolupráce a choreografie:	Martin Talaga
Asistentka režie:	Věra Haramásková
Produkce:	Eliška Seveldová
Režie:	Petr Hašek

Hrají:

Vojtěch Bartoš: Kašpar Kaplír z Sulevic, Vilém Konecchlumský z Konecchlumí,
Maxmilián Hošťálek z Javořice, Kryštof Kober z Koberšperku, Jindřich Kozel z Peclínovce

Martin Bohadlo: Václav Budovec z Budova, Fridrich z Bílé, Valentin Kochan z Prachové,
Jiří Hauenšild z Fürstenfeldu, Simeon Sušický ze Sonnenštejna, Jiří Řečický

Šimon Dohnálek: Jáchym Ondřej Šlik, Prokop Dvořecký z Olbramovic, Václav Maštěrovský z Jizbice,
Martin Fruwein z Podolí, Michal Wittman a Heřman Černín z Chudenic

Martin Holzknacht: Jan Jessenius, Diviš Černín z Chudenic, Bohuslav z Michalovic,
Tobiáš Štefek z Koloděj, Leander Rüppel z Ruppachu, Ondřej Kocour z Votína

Aleš Pospíšil: Jan Mydlář

Petr Šmíd: Kryštof Harant z Polžic a Bezdrůžic, Jindřich Otta z Losu, Jan Šultys z Felsdorfu,
Jan Kutnauer ze Sonnenštejna, Nathanael Vodňanský z Uračova, Simeon Vokáč z Chýš

Lucie Valenová: Dorota, Karel z Lichtenštejna

předpremiérové uvedení: 27. 8. 2021 v Kuksu
premiéra: 31. 10. 2021 v Divadle Vila Štvanice

délka: 110 minut bez přestávky

Inscenace vznikla v koprodukcí s Národním divadlem Brno v rámci festivalu Divadelní svět Brno.

Představení není určeno pro diváky trpící úzkostí z uzavřeného prostoru. Po začátku není možné hrací prostor opustit. V představení se používá strobo efekt a kouřostroj.

Stavovské povstání

Na počátku 17. století byla většina obyvatel českých zemí přes předchozí snahy Habsburků o rekatolizaci protestantského vyznání. V roce 1609 sice potvrdil Rudolf II. Majestát* zaručující náboženskou svobodu, jeho nástupce Matyáš ale na podobné sliby příliš nedbal, přihlížel bourání nekatolických kostelů a omezoval právo na setkání stavů. Nástupcem Matyáše byl navíc zvolen Ferdinand II. Štýrský, bigotní katolík, který k náboženským svobodám českých protestantů nechoval žádný respekt. V květnu 1618 tudíž proběhl v Karolinu zakázaný sjezd a právě po něm se v paláci Albrechta Jana Smiřického na tajné schůzce radikální opozice, kterou představovali například Jindřich Matyáš Thurn a Linhart Colonna z Felsu, domluvila defenestrace místodržících. Tito politici (vykonávající v podstatě úřad vlády) byli viněni z toho, že záměrně poštvávají císaře proti českým nekatolickým stavům a nectí úředně potvrzené svobody. O den později, 23. května 1618, tak byli z oken Pražského hradu vyhozeni Vilém Slavata z Chlumu a Košumberka a Jaroslav Bořita z Martinic, spolu s nimi i písař Fabricius. Hrstka radikálů tak rozhodla o tom, že bylo zahájeno stavovské povstání. Ačkoli se defenestrováním politikům nic vážného nestalo, šlo o jasnou zprávu císaři, krok, který nebylo možné odestát.

**Majestát o náboženské svobodě, tedy listina vydaná 9. července 1609 císařem Rudolfem II., potvrzovala svobodu náboženství v Českém království a zaručoval, že nikdo nesmí být nucen ke katolickému ani jinému vyznání. Toto právo rozšiřoval i na poddané, čímž byl ojedinělý v celé Evropě. Šlo o platný zákon zanesený do Zemských desek, Rudolf II. jej ovšem vydal pod nátlakem českých stavů, kteří ho nedlouho předtím podpořili v konfliktu s jeho bratrem Matyášem. Text této dokumentu byl koncipován podle návrhu stavovských předáků.*

„My Rudolf Druhý činíme tímto listem: aby jak stav panský, rytířský, tak Pražané, horníci a jiná města s lidmi poddanými náboženství své pod obojí volně a svobodně beze všech překážek vykonávat mohli.

Dále týmž stavům konzistoř povolati ráčie i arcibiskupa pražského dosazovati, i akademii pražskou v moc jejich dávati ráčie, tak, aby si ji muži hodnými a učenými dosazovati mohli.

Jestliže by chtěli víceji chrámův nebo kostelův k boží službě aneb také školy pro vyučování mládeže vystavěti dáti a v tom poroučeti ráčie, aby každá strana náboženství své volně prosazovala, kněžím svými se řídila a spravovala. Také města, městečka i sedlský lid nemá od svého náboženství odtiskován býti.

A proti tomu vešj dotčenému náboženství nic takového, což by nejmenší překážku učiniti mohlo. Od nás, dědicův našich i budoucích králův českých přijmáno býti nemá.

Dán na Hradě Našem pražském léta páně 1609.“

Vznikla třicetiletá vláda direktorů, mezi nimiž nechyběli Václav Budovec z Budova, Albrecht Jan Smiřický, Václav Vilém z Roupova či Martin Fruwein, zastoupení v ní měl stav panský, rytířský i měšťanský. Současně se zbrojilo a vyslanci českých stavů se snažili pro povstání získat politickou, vojenskou a finanční podporu. (Zprvu však neměli podporu ani

moravských protestantských stavů. Tu si vydobili až díky vojenskému tažení pod vedením Jindřicha Matyáše Thurna v roce 1619.) Válka začala na podzim roku 1618 a zpočátku se v ní stavovským vojskům celkem dařilo. Zato vyslanci do okolních protestantských zemí moc neuspěli, na jejich stranu se postavila jen Falc a Savojsko, které vyslalo do Čech armádu dvou tisíc žoldnéřů pod vedením Arnošta Mansfelda. Finanční pomoc přislíbilo Nizozemsko. Naopak císařská armáda se především díky podpoře španělského krále Filipa III. značně rozrostla. Ke zvratu došlo 20. března 1619, když zemřel císař Matyáš a vzápětí měl na trůn nastoupit Ferdinand II., jehož nárok na českou korunu ale čeští stavové neuznali.

V srpnu 1619 tak byl českým králem zvolen Fridrich Falcký, mladý falcký kurfiřt, vůdce Protestantské unie a zeť anglického krále Jakuba I. (v jehož podporu čeští stavové mocně, avšak marně doufali). Jeho panování ale netrvalo dlouho. Skončilo 8. listopadu 1620, když se na bojišti nedaleko letohrádku Hvězda střetla stavovská vojska s katolickou armádou císaře Ferdinanda II. Českým stavům se před bitvou nepodařilo získat mnoho podpory ze zahraničí, jejich vojsko tak tvořilo jen 16 000 mužů, na druhou stranu mu dávala taktickou výhodu pozice na návrší se zdí obory za zády. Špatně placeným a unaveným žoldnéřům se ale do boje příliš nechtělo, a tak tuto výhodu nedokázali využít. Císařskému vojsku k vítězství stačily necelé dvě hodiny. Fridrich Falcký se bitvy ani nezúčastnil, když se cestou na bojiště setkal s prchajícími veliteli, dal se také na útěk. Praha se vzdala císařským vojskům, povstání skončilo a stavy musely přijmout Ferdinanda II. za svého panovníka.

Historička Marie Koldinská: „Zrodil se mýtus, živý do dnešních dnů. Nemá s bitvou téměř nic společného, ale jistě emoce ještě po čtyřech stech letech, konzervuje zjednodušené představy o ‚hodných‘ evangelících a ‚zlých‘ katolicích, ‚hodných‘ Čechích a ‚zlých‘ Němcích, ‚hodných‘ stavech a ‚zlých‘ Habsburcích. Bělohorská bitva přestává být ve světě mýtu dramatickým a strhujícím příběhem. Místo toho se stává nutným schématem, kde se střetávají dvě fiktivní entity – ‚my‘ a ‚oni‘. Vznikl obraz, jasný a srozumitelný pro hlupáky a zloha nezajímavý pro lidi kritické a přemýšlivé.“

zdroj: Bitva na Bílé hoře nebyla bojem mezi „hodnými“ a „zlými“
mluvní Evropa na stovky let, www.ct24.cz, 8. 11. 2020

Rozkaz zatknout vůdce povstání vydal císař v únoru 1621. Někteří emigrovali a trestu se vyhnuli (například Jindřich Matyáš Thurn), většina se však přihlásila k trestnímu řízení. Byl ustanoven mimořádný soudní dvůr, takzvaná exekuční komise. Nejprve došlo na majetky, komise v čele s novým místodržícím Karlem z Lichtenštejna měla potrestat každého, kdo se nějak účastnil stavovského povstání. Dohromady tak majitele změnily asi tři čtvrtiny českého území a zhruba třetina území moravského.

Poprava

„Proces probíhal se všemi obviněnými stejně, a to na základě 236 výslechových otázek. Sestavil je sekretář dr. Otto Melander na základě písemných materiálů z činnosti direktoria, které byly získány od Benjamina Fruweina. Bratr později odsouzeného Martina Fruweina se za povstání angažoval v kanceláři stavovského direktoria, schraňoval veškeré dokumenty a znění důležitých rozhodnutí. Po bělohorské bitvě nejprve prchnul, aby si zachránil život. Záhy se však vrátil a přistoupil k překvapivému činu: všechny písemnosti, zejména jednací protokol direktoria, předal císařskému prokurátorovi Janu Gábovi pro potřeby soudní komise. Benjamin se tímto vstřícným krokem buď sám chtěl zachránit, nebo dokonce věřil, že pomůže i svému bratrovi. Každopádně později přestoupil ke katolictví a udělal úřední kariéru v královských službách. K jeho materiálům ze stavovského direktoria byly přidány dokumenty zadržené v kanceláři Fridricha Falckého a svědectví některých katolických měšťanů. Císařští soudci už tedy jen očekávali souhlasné nebo zamítavé odpovědi obviněných, případně doplnění některých jmen účastníků rebelských akcí.“

Z. Vojtíšková / O. Fejtová: Dvě duhy nad popravištěm, kap. Vyšetřování a zdrcující rozsudek, Příbram, Muzeum Hlavního města Prahy 2020)

Už v březnu začalo na Pražském hradě soudní jednání, během něhož každý z obžalovaných odpovídal na 236 otázek. Obhajoba nebyla povolena a někteří obvinění byli podrobeni opakovaným výslechům i za použití mučení. Rozsudek, na jehož základě bylo nakonec popraveno 27 účastníků povstání, padl až 19. června 1621. Míra účasti potrestaných na povstání byla velmi různá. Opravdových vůdců povstání mezi nimi byl pouze zlomek. Nejvíce bylo mezi odsouzenými měšťanů, přestože jejich role v povstání nebyla tak významná jako u jiných. Díky jejich nižšímu postavení ve společnosti ale bylo snazší je odsoudit.

historik Jaroslav Pánek: „Nebyl popraven nikdo z těch nejvýznamnějších. Do jisté míry to byl Šlik a Budovec, ale to nebyli přímí hybatele toho povstání. Patřili k těm radikálům, ale skutečným hybatelem byl třeba Václav Vilém z Roupova, prezident direktorské vlády. Nezůstali zde ani vojevůdci, jako byl například Jindřich Matyáš Thurn. Výběr pro tu popravu byl tedy dán především tím, kdo v Čechách zůstal.“

Zdroj: Krutá tečka za povstáním stavů. Před 400 lety popravili 27 českých pánů na Staroměstském náměstí, www.ct24.cz, 21. 6. 2021

Tři páni, sedm rytířů a sedmnáct měšťanů bylo popraveno dne 21. června 1621 v Praze na Staroměstském náměstí. Dvacet čtyři z nich bylo usmrčeno mečem ranou vedenou vzduchem, tři (Jan Kutnauer ze Sonnenštejna, jeho nevlastní otec Simeon Sušický ze Sonnenštejna a Nathanael Vodňanský z Uračova, všichni členové Jednoty bratrské) byli oběšeni. Dvacátý osmý odsouzený, Martin Fruwein, byl toho dne již dva týdny po smrti – zabil se při pádu ze střechy při pokusu o útěk z vězení. Jeho mrtvé tělo bylo tedy dodatečně rozčtvrceno, byla mu uřazena pravá ruka, useknuta hlava a pro výstrahu byly jeho pozůstatky rozmístěny na veřejných místech. Dvacátý devátý, Jan Theodor Sixt, byl těsně před svou popravou odveden zpět do vězení a následně omilostněn.

U stěny Staroměstské radnice vyrostlo lešení sloužící jako popraviště a náměstí zaplnily davy přihlížejících. Poprava začala v pět hodin ráno a pět hodin také trvala. Kat Jan Mydlář vystřídal čtyři meče, po řemeslné stránce byl jeho výkon považován za profesionální, dokonce by se dalo říci mistrovský. Odsouzenici byli přiváděni podle rodu, důstojenství a věku: nejprve páni, pak rytíři, nakonec měšťané. První vstoupil na lešení potažené černým sukem Jáchym Ondřej Šlik, kterému byla po popravě ještě uřazena pravá ruka, následován dalšími dvěma příslušníky panského rodu Kryštofem Harantem z Polžic a Bezdržic a Václavem Budovcem z Budova. Jako první z rytířů byl stát nejstarší z odsouzených, šestaosmdesátiletý Kašpar Kaplíř ze Sulevic. Bohuslavovi z Michalovic a také oběma Němcům, Jiřímu Hauenšildovi a Leonardu Ruppelovi, byla uřazena pravá ruka, což byl v té době trest používaný pro křivopřísežníka. Nejpřísněji byl potrestán Jan Jesenius, kterému byl ještě před smrtí vyříznut jazyk a po popravě bylo jeho tělo rozčtvrceno.

„U východní části Staroměstské radnice, naproti Týnskému chrámu, bylo během vikendu zbudováno čtvercové dřevěné popravní lešení o rozměru šestnáct a půl metru na každé straně. (...) Přes dva a půl metru vysoko vztýčené dřevěné pódium, které těsně přiléhalo ke zdi radnice a jehož okolí bylo posypáno pískem kvůli vsakování krve, se stalo opravdovým jevištěm úděsného, protože skutečného, lidského divadla. Vězni byli vyváděni na náměstí ze svých cel v přízemí a prvním patře radnice postranním vchodem na východní straně budovy v koutě za zděnými krámkami. Pod arkýřem radniční kaple, tedy přímo nad popravištěm, čněla sedadla a altán pro císařské soudce a rychtáře pražských měst. Mezi přihlížejícími shromážděnými na náměstí stály mj. rodiny odsouzených a je dost pravděpodobné, že se popravě účastnily i děti.“

(Z. Vojtíšková / O. Fejtová: Dvě duhy nad popravištěm, kap. Amen, Příbram, Muzeum Hlavního města Prahy 2020)

Popravení

Zatímco těla popravených byla předána jejich rodinám a mohla být pohřbena, hlavy dvanácti z nich umístil kat Mydlář v drátěných koších nabodnutých na dlouhých železných prutech na Staroměstskou mosteckou věž. Šlo o Šlikovu hlavu s rukou, dále hlavu Budovcovu, Kaplířovu, Dvořeckého, Fridricha z Bílé a Otty z Losu, Michalcovu hlavu spolu s rukou, Kochánovu, Štefkovu, Koberovu a Jesseniovu hlavu s kusem jazyka a Hauenschildovu hlavu s rukou. Přestože jen těžko odolávaly počasí a některé dokonce při velkém větru spadly, zůstala většina hlav na věži až do vpádu saského vojska v listopadu 1631, poté byly sejmuty a se všemi poctami uloženy v Týnském chrámu. Pouze hlava Jáchyma Ondřeje Šlika odtud byla po roce sejmuta, když císař v květnu roku 1622 vyhověl prosbám hraběnky Šlikové. Hlava prvního městského konšela Jana Šultyse z Kutné Hory byla po popravě v tomto městě vystavena na Kolínské bráně. Podobný trest neminul ani Maxmiliána Hošťálka z Javořice, který byl primátorem Žatce.

„Trvala ta exekucí od páté hodiny ranní až do hodiny desáté na půl orloje, užasnoutí hodné divadlo. Nebo mezi nimi bylo dvanáct počestných šedivých starců; všichni pak muži vzácní a vážení. Kat se žádného z těch, kteréž stínal, rukama nedotýkal, aniž se komu spatřiti dal kromě Jessenia, jemuž jazyk řezal, a těch tří, kteréž věšel. A tito tři viseli do večera; v soumraku pak spuštění jsou od kata, a od hrobníků čtyř do truhel vloženi a do hrobů nešeni, Kutnaur k sv. Havlu, Sušický k sv. Benediktu, Vodňanský k sv. Kříži. Stínaných těla hned po exekuci do truhel, pod rathauzem již připravených skládána, na vůz dávana, a vezeno každé k místu svému tiše, bez zvonění a zpěvu, ač místo žakovského zpívání dosti bylo hlasitého pláče od žen a dětí i jiného na sta lidu. Hlav pak dvanáct od katů do dvou puten skládáno, na věži mosteckou vnešeno a na divadlo v železných krabicích vystaveno.“

(J. A. Komenský, Historie o těžkých protivenstvích církve české, Kapitola LXXXII.)

Jan Mydlář

Jan Mydlář pocházel z vážené chrudimské měšťanské rodiny. Katovské povolání nezdědil po otci, ale zvolil si ho sám. Říká se, že z nešťastné lásky, což ale není historicky doloženo. Mydlář byl člověk vzdělaný, byť není pravděpodobné, že by studoval přímo medicínu, která se jako obor v té době na pražské univerzitě ani nevyučovala. Právě díky tomu, stejně jako zásluhou tělesné konstituce, byl uznávaným odborníkem ve svém oboru, který vykonával katovské řemeslo rychle a přesně. Jako staroměstský mistr popravčí měl na kata dobré společenské postavení a dostával rovněž vysoké odměny. Aktivním staroměstským katem byl až do roku 1632, kdy se mu již nepodařilo useknout hlavu odsouzence jedinou ranou a rozhodl se tak přenechat své řemeslo synovi Janu Václavovi. Jan Mydlář se stal zakladatelem rozvětvené katovské rodiny, která působilá v několika generacích po celých Čechách.

PÁNI

1. Jáchym Ondřej Šlik z Holíče

Hrabě z Pasounu, narozen 9. září 1569. Bývalý rektor jenské univerzity a aktivní luterán, jeden z čelních vůdců povstání. Ve stavovské opozici se angažoval již od roku 1608. Pravděpodobně byl jedním z přírodních vykonavatelů defenestrace roku 1618. Za Fridricha Falckého získal funkci nejvyššího zemského sudího* a stal se také zemským správcem Horní Lužice. Před zatčením se pokoušel ukrýt u svého příbuzného Kryštofa II. z Redernu ve Slezsku. Pro zachránu svého majetku se neváhal tu odvolávat na údajnou nevinnost, tu naopak přiznávat vinu a rozesílat omluvné dopisy s prosbami o přímluvu u císaře.

**Nejvyšší zemský sudí předsedal zemskému soudu, který byl nejvyšší soudní instancí Království českého. Tuto funkci lze tedy přirovnat k současnému předsedovi Nejvyššího soudu České republiky.*

2. Václav Budovec z Budova

Narozen 28. srpna 1551. Politik, diplomat, spisovatel a cestovatel. Strávil dvanáct let studiemi na protestantských univerzitách, např. ve Wittenbergu. Působil na velvyslanectví v Cařihradu, znal se s předními kalvinistickými teology. Sám byl členem Jednoty bratrské. Ovládal několik evropských jazyků a k tomu i arabštinu a turečtinu. Právě zejména on se aktivně zasadil o to, že Rudolf II. potvrdil v roce 1609 majestát O náboženské svobodě. Byl jedním z předních vůdců stavovského povstání a pravděpodobně i jedním z iniciátorů defenestrace roku 1618. Za doby povstání byl členem direktoria, zastával funkci královského komorníka a prezidenta rady nad apelacemi*. Po bitvě na Bílé hoře svou rodinu odvedl do emigrace, ale sám se vrátil kvůli strážení korunovačních klenotů.

**Prezident rady nad apelacemi stál v čele královského odvolacího soudu, k němuž bylo možné se odvolat proti rozsudkům městských a některých dalších soudů (nikoli ale soudů zemských, proti těm nebylo odvolání možné).*

3. Kryštof Harant z Polčic a Bezdruzic

Narozen roku 1564. Spisovatel, vojevůdce, diplomat, cestovatel, hudebník a skladatel. Byl renesanční osobností konce renesanční éry. Hovořil sedmi jazyky, vyznal se v zeměpise, byl autorem několika motet, mše a ovládal soudobou formu madrigalu. Po studiích se účastnil bojů proti osmanské říši. Po smrti první manželky (byl ženat celkem třikrát) se vydal se švagrem Heřmanem Černínem z Chudenic na dlouhou pouť do Středomoří a dále na Blízký Východ, kterou následně popsal ve svém dvoudílném cestopise Putování aneb cesta z Království českého do Benátek a odtud do země Svaté, do země judské

a dále do Egypta a velkého města Kairu, potom na horu Oreb, Sinai a sv. Kateřiny v pusté Arábii ležící. Byl původním vyznáním katolík, ale ještě před propuknutím po- vstání konvertoval k protestantství. Na své konverzi později pevně trval, ačkoli není známo, z jakých důvodů se pro ni rozhodl. Je pravděpodobné, že návrat ke katolicismu by býval mohl změnit jeho rozsudek. Přestože byl nakonec aktivním protestantem, neváhal v roce 1620 uvést na svém panství Pecka Katolickou mši, hájil se uměleckým záměrem. Byl jedním z aktivních vůdců povstání, zastával funkci vojenského komisaře, velitele dělostřelectva Thurnovy armády, za Fridricha Falckého se stal tajným radou a předsedou České zemské komory. Jeho žena po popravě konvertovala zpět ke katolicismu, vdala se za Harantova švagra a spolecestovatele Heřmana Černína z Chudenic, jemuž podstoupila veškerý svůj majetek, a děti dala na výchovu jezuitům.

RYTÍŘI

4. Kašpar Kaplíř ze Sulevic

Narozen roku 1535, nejstarší z odsouzených. Byl členem stavovského direktoria, generálem dělostřelectva Thurnova vojska a za vlády Fridricha Falckého zastával úřad nejvyššího zemského písaře*. Díky svému pokročilému věku mohl dosáhnout zmírnění trestu smrti na doživotní vězení, této možnosti však nevyužil a o milost nepožádal.

**Nejvyšší zemský písař zaznamenával rozhodnutí soudu do zemských desek (tedy knih, do nichž se zapisoval veškerý šlechtický majetek a také všechna ustanovení zemských sněmů, tedy tehdejší obdoba dnešních zákonů). Při zasedání soudu, kterého se vždy musel účastnit, rovněž četl svědectví a rozsudek.*

5. Prokop Dvořecký z Olbramovic

Člen stavovského direktoria, podkomoří* za vlády Fridricha Falckého.

**Podkomoří byl vysoký zemský úředník, který měl na starosti záležitosti královských měst.*

6. Fridrich z Bílé

Člen stavovského direktoria, purkrabí královéhradeckého kraje* za vlády Fridricha Falckého.

**Purkrabí Hradeckého kraje byl správcem věnných měst. Zároveň předsedal soudu pro tento kraj, který řešil spory o dluhy mezi šlechtici nebo mezi šlechtici a měšťany, pokud obžalovaným byl šlechtic.*

7. Jindřich Otta z Losu

Člen stavovského direktoria, purkrabí hradu Karlštejn* a královský podkomoří za vlády Fridricha Falckého.

**Karlštejnský purkrabí byl vysoký zemský úřad, do něhož byl vždy současně jmenován jeden zástupce panského stavu a jeden rytíř. Jelikož byly na Karlštejně uloženy korunovační klenoty, důležitou funkcí zdejšího purkrabího byla jejich ochrana, nesměl proto opustit zemi a v případě války museli být oba jmenovaní purkrabí přítomni na Karlštejně.*

8. Diviš Černín z Chudenic

Narozen roku 1565. Jediný katolík mezi odsouzenými, bratr Heřmana Černína z Chudenic. Pravděpodobně byl přidán na seznam obviněných proto, aby exekuce nepůsobila jako pomsta protestantům. Oficiálním důvodem jeho odsouzení byl fakt, že umožnil vstup vykonavatelům defenestrace do areálu Pražského hradu, coby tehdy jeho hejtman*.

**Hejtman Pražského hradu byl zodpovědný jak za bezpečnost tohoto areálu, tak i osobní bezpečnost panovníka.*

„K náboženství papežskému, před mnoha lety na císařském dvoře slouže, byl přistoupl. Za vinu mu dáno, že byv královského zámku hejtnanem, ozbrojené stavy (v čas té první bouřky, roku 1618.) na zámek pustil. Ale to jen barva byla. Nebo on učinil to byl na poručení nejvyššího purkrabího, kteréhož že měl poslouchati, ukázal a tak se očistil dostatečně. Ale že pro mírné vždycky a jezuitům neužitečné rady upadl v domnění kacírství, jakž se i potom to zjevilo, zdálo se jim, že za tou příležitostí nejlépe s ním pryč. Zvláště poněvadž se tím způsobem obdržeti to mohlo, aby lidé snáze uvěřili, že se to ne pro náboženství děje, poněvadž ani katolíkům se neodpustilo.“

(J. A. Komenský, Historie o těžkých protivenstvích církve české, kap. LXVIII.)

9. Vilém Konecchlumský z Konecchlumí

Válečný komisař.

10. Bohuslav z Michalovic

Člen stavovského direktoria, politik a právník.

MĚŠTANÉ

11. Valentin Kochan z Prachové

Člen stavovského direktoria, defenzor*, písař a purkmistr Nového města** pražského za vlády Fridricha Falckého.

**Defenzor byl obránce náboženských zájmů nekatolických stavů. Do této funkce bylo voleno po deseti zástupcích každého stavu. Právě defenzori vyjádřili nesouhlas s bouráním protestantského kostela v Hrobu.*

***Purkmistr Nového města byl nejvyšší představitel Nového města, které v té době bylo samostatným městem. Šlo tedy o obdobu současného primátora (dnes již celé sjednocené Prahy).*

12. Tobiaš Štefek z Koloděj

Defenzor* a člen stavovského direktoria.

13. Ján Jesenský

Jan Jesenius, narozen 27. prosince 1566. Lékař, filozof, politik slovenského původu. Bývalý rektor Wittenberské univerzity, rektor Univerzity Karlovy, profesor chirurgie, anatomie, držitel doktorátu z filozofie na základě disertace O nároku lidu na odpor vůči tyranům. V červnu roku 1600 provedl první veřejnou pitvu v Praze těla oběšeného odsouzence. Pitva se setkala s rozporuplnými ohlasy. Působil krátce jako lékař ve službách Matyáše Habsburského, ale po jeho nástupu na trůn z jeho služeb vystoupil. Vydával protihabsburská díla, za stavovského povstání působil coby diplomat.

Při popravě mu kat Mydlář nejprve vyřízl jazyk, poté ho stal a jeho tělo bylo následně roztčvrčeno a vpletené do kola vystaveno u Horské brány (Hybernská ulice), hlava a jazyk byly pověšeny na staroměstskou mosteckou věž s ostatními hlavami popravených.

14. Kryštof Kober z Koberšperku

Defenzor* a člen stavovského direktoria.

15. Jan Šultys z Felsdorfu

Člen stavovského direktoria, primátor Kutné Hory a hostinský.

16. Maxmilián Hošťálek z Javořice

Člen stavovského direktoria a primátor města Žatec.

17. Leander Rüppel z Ruppachu

Poradce stavovského direktoria, právník.

18. Jiří Hauenšild z Fürstenfeldu

Královský rada, právník.

19. Jan Kutnauer ze Sonnenštejna

Staroměstský radní, purkmistr, pivovarník, člen Jednoty bratrské, nejmladší z popravených – bylo mu 40 let.

„Kat Jan Mydlář měl k výkonu svých povinností připravené čtyři meče a dvě šibenice. Ta, jejíž břevo bylo vystrčené ze staroměstské radnice, čekala na Jana Kutnauera a jeho otčima Šimona Sušického. Oběšení bylo v souvislosti s přezíravějším středověkým vnímáním způsobů poprav do značné míry považováno za spíše potupný způsob smrti, na rozdíl od stětí hlavy. Dobové zprávy ovšem zdůvodňují jeho provedení při staroměstské exekuci únavou kata. Na druhé šibenici, postavené volně na náměstí, skončil třetí z odsouzených českých bratří Nathanael Vodňanský z Uračova, Jeho smrt, pro niž si musel dojít na oddělené místo, byla ještě potupnější.“

(Z. Vojtíšková / O. Fejtová: Dvě duhy nad popravištěm, kap. Amen, Příbram, Muzeum Hlavního města Prahy 2020)

20. Simeon Sušický ze Sonnenštejna

Staroměstský radní, pivovarník, člen Jednoty bratrské, správce zabavené jezuitské koleje, nevlastní otec Jana Kutnauera.

„Šimon Sušický ze Sonnenštejna si za svou účast na stavovském povstání vysloužil konfiskaci majetku a hrdelní trest. Konkrétně mu byly dány za vinu jeho aktivity na postu komisaře a opatrovníka zabrané jezuitské koleje, který zastával spolu s Václavem Mašterovským z Jizbice. Dále mu přitížilo, že při jednání generálního sněmu v srpnu 1619, kdy se rozhodovalo o volbě Fridricha Falckého za českého krále, informoval jako zástupce městského stavu a Starého města pražského o výsledku volby vyšší stavu. Do třetice působil za městský stav v roce 1620 jako člen komise, která prověřovala dluhy v království, zejména ty způsobené odchodem části katolíků ze země. (...) Jan Kutnauer ze Sonnenštejna (...) byl odsouzen kvůli podílu při obsazování a drancování jezuitské koleje a za své působení v radě Starého města pražského během povstání. Lze se dnes jen dohadovat, jaké lidské pohnutky, jaká nevraživost, vyřizování osobních účtů či vidina obohacení na úkor potrestaných stály za nekompromis-

ním odsouzením Šimona s Janem i několika dalších měšťanů, z nichž někteří původně vůbec nebyli zapsáni v císařově proskripční listině. Panovník je tedy nemínil zahrnout mezi potrestané hrdelními tresty. Na seznam obviněných a posléze odsouzených byli zařazeni až z iniciativy pražské exekuční komise, která posílala své návrhy trestů do Vídně. Jejich reálnou vinou přitom byla pouze účast v městských radách v době povstání a práce v komisích nařízených direktoriem.“

(Z. Vojtíšková / O. Fejtová: Dvě duhy nad popravištěm, kap. Vyšetřování a zdrcující rozsudek, Příbram, Muzeum Hlavního města Prahy 2020)

21. Nathanael Vodňanský z Uračova

Primátor Starého města pražského, pro své kritické politické názory mu hrozila poprava již v roce 1615, byl autorem spisu Theatrum mundi minoris – filozofického díla předcházejícího Komenského Labyrint světa a ráj srdce.

22. Václav Mašterovský z Jizbice

Radní Starého města pražského, správce zabavené jezuitské koleje.

23. Jindřich Kozel z Peclinovce

Radní Nového města pražského a válečný komisař.

24. Ondřej Kocour z Votína

Radní Nového města pražského.

25. Jiří Řečický

Radní Nového města pražského.

26. Michal Witmann

Radní Nového města pražského.

27. Simeon Vokáč z Chyš

Radní Nového města pražského.

+28. Martin Fruwein

Advokát, politik, staroměstský měšťan. Byl defenzorem, politickým mluvčím Jednoty bratrské, purrabím zemských desek a členem stavovského direktoria. Účastnil se tajné schůzky v paláci Smiřických. Za vlády Fridricha Falckého vykonával funkci hofrychtěře královských a věnných měst. Byl jedním z těch, kteří byli vyslýcháni opakovaně a podrobeni mučení. Dva týdny před popravou zahynul při pádu ze střechy Bílé věže, kde byl spolu s dalšími odsouzenými vězněn. Spekuluje se o tom, zda šlo o pokus o útěk nebo o sebevraždu.

Na seznamu popravených nakonec chyběla některá jména zásadních a radikálních vůdců českého stavovského povstání. Způsobů zachrany bylo zřejmě více, nejjistější volbou byla rychlá emigrace, méně jistou již snaha milost si koupit. Někteří významní účastníci povstání také zemřeli dříve, než byli odsouzeni, nebo než mohl být rozsudek vykonán.

Jindřich Matyáš Thurn

Narozen 1567, velmi schopný diplomat, politik a vojevůdce, šlechtic. Vojenskou kariéru započal ve válce s Turky v Uhrách a vysloužil si nakonec titul císařského válečného rady. Ačkoli se nikdy pořádně nenaučil česky, přijali ho české stavy mezi sebe. V roce 1609 se zásadně zasloužil o přijetí Majestátu o náboženské svobodě a dále aktivně vstupoval do politiky. V roce 1617 například veřejně vystoupil proti volbě Ferdinanda II. Štýrského na český trůn, za což mu byl odňat titul karlsštejnského purkrabího (funkci po něm převzal Jaroslav Bořita z Martinic). Byl účastníkem tajné schůzky v paláci Smiřických, patřil tedy mezi iniciátory defenestrace. Později se stal vrchním velitelem stavovských vojsk. Po bitvě na Bílé hoře žádal císaře o milost, ale neúspěšně. Aby unikl trestu smrti, nakonec emigroval. Jeho manželka si kupodivu směla ponechat malé množství majetku. Thurn se dále angažoval v bojích proti Habsburkům během třicetileté války.

Linhart Colona z Felsu

Narozen 1565, český šlechtic, hejtman žateckého kraje, vojevůdce, radikální politik. V roce 1617 také vystoupil proti volbě Ferdinanda II. Byl účastníkem tajné schůzky v paláci Smiřických a tudíž dalším iniciátorem defenestrace. Byl velitelem a maršálkem stavovské armády. 13. dubna 1620 byl zraněn v bitvě u Sitzendorfu a následkům podlehl. Přesto byl roku 1621 posmrtně odsouzen ke ztrátě cti a majetku.

Karel z Lichtenštejna

Královský místodržící a předseda exekuční komise (mimořádného soudního tribunálu), původně člen Jednoty bratrské, který konvertoval ke katolictví roku 1599. Ocitl se ve velmi těžké situaci, mnohé z odsouzených osobně znal a ačkoli jemu samotnému byly během povstání zabaveny četné majetky, nevykonával svůj úřad ryze jako osobní mstu povstalcům. Naopak, mnohé se pokoušel hájit, snažil se také poskytnout stíhaným čas k emigraci. Na svou funkci se pokusil několikrát bezúspěšně rezignovat.

Heřman Černín z Chudenic

(1576–1651) Politik, diplomat a velmi schopný obchodník. Švagr Kryštofa Haranta a bratr Diviše Černína. Po smrti otce se Heřman ocitl bez prostředků, majetek si rozdělili příbuzní. Heřman byl vychován v Itálii na dvoře knížete Gonzaga. V 16 letech začal budovat kariéru, vstoupil do armády a účastnil se například bojů proti Turkům v Uhrách. V roce 1598 se vydal s Kryštofem Harantem na dlouhou pouť do Svaté země. Po návratu vstoupil do služeb Rudolfa II. a následně i císaře Matyáše. Jeho kariéra se však vyvíjela pomaleji, než si přál. Údajně stále zůstával ve stínu svého vzdělaného švagra. Nicméně už v roce 1614 se stal hejtmanem Starého města pražského a v roce 1616 vedl významné diplomatické poselství k tureckému sultánu. Během povstání coby katolík věrný císaři musel odejít ze země. Vrátil se v řadách císařské armády. Po bitvě na Bílé hoře jeho kariéra prudce vzrostla. Jako hejtman Starého města dohlížel na popravu „27 českých pánů“. Později obratně skoupil četné zabavené protestantské majetky a úspěšně podnikal. Obchodoval například s koňmi, velbloudy, hedvábím a jinými orientálními komoditami. Ačkoli během 30 leté války několikrát čelil drancování svých statků a přicházel o nastřádané finance, dokázal se rychle vzchopit a jmění znovu obnovit. Získal titul svobodného pána a byl povýšen na hraběte. I coby funkcionář stoupal tak, že se záhy stal nejmocnějším mužem v zemi – byl místodržícím a těsně před smrtí nejvyšším hofmistrem Království českého. Je popisován jako muž velmi schopný, ale lakotný. Ve své závěti vypracoval systém, jak nakládat s rodinným dědictvím, aby se uchovalo bezpečně pro další generace.

PO NÁS AŽ PŘIJDE POTOPA!

Vy dobří hoši, co jste vyšli bořit
se vzdorem v srdcích, s pěstí sevřenou,
co lidstvu nové ráje chcete stvořit,
vám zpívám píseň na rozloučenou.

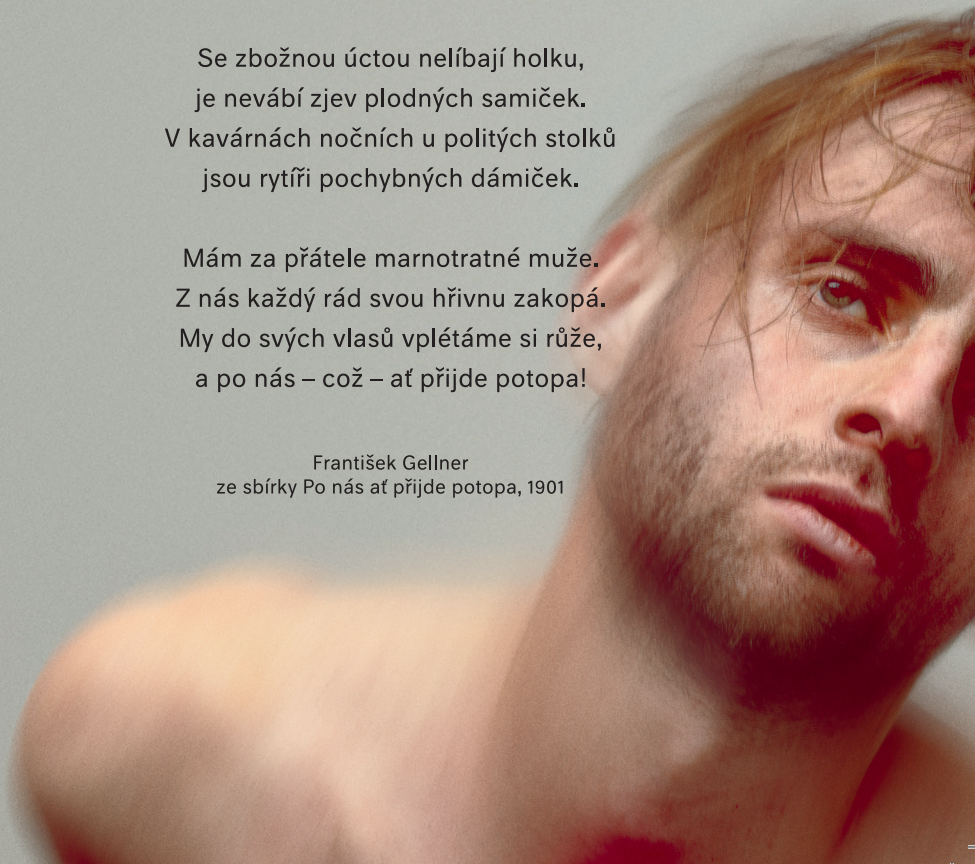
Můj vzdor se zchladil volnou sprchou času,
rez s pochvou srostil meče rukojeť.
Brutální, zpěvnou, lehkovážnou chasu
v mém srdci jsem si zamiloval teď.

Mí přátelé se v sympozíích baví,
by zase zítra klesli do bída.
Na večer z loží zvedajíce hlavy
se v duchu těší: Diem perdidí.

Se zbožnou úctou nelíbají holku,
je nevábí zjev plodných samiček.
V kavárnách nočních u politých stolků
jsou rytíři pochybných dámiček.

Mám za přátele marnotratné muže.
Z nás každý rád svou hřivnu zakopá.
My do svých vlasů vplétáme si růže,
a po nás – což – až přijde potopa!

František Gellner
ze sbírky Po nás až přijde potopa, 1901

Tvůrci

Luděk Horký je absolvent divadelní vědy na FF UK, dramaturg, režisér, publicista a pedagog. Od roku 1995 do roku 2006 pracoval postupně jako lektor dramaturgie a dramaturg v Divadle ABC, scéně Městských divadel pražských. Nyní vede Centrum dramaturgie tvorby pro děti a mládež v České televizi. Vedle toho pravidelně dramaturgicky spolupracuje s režiséry Davidem Drábkem (např. inscenace Racek ve Slovenském Národním divadle, Richard III. v Klicperově divadle Hradec Králové a další) a Jakubem Šmídem (na inscenacích nezávislého pražského divadla D21). Od roku 1992 působí jako pedagog a režisér dětského divadla a divadla pro děti v pražském Divadle RADAR. Je stálým externím pedagogem Katedry divadelní vědy FF UK a místopředsdou Českého národního střediska ASSITEJ (mezinárodní nevládní organizace divadel pro děti a mládež). Jako divadelní lektor a metodik dlouhodobě spolupracuje s NIPOS ARTAMA. Samostatně napsal sedm divadelních her pro děti a jako spoluautor dvě pro dospělé. Příležitostně publikuje v Loutkáři a Divadelních novinách.

Natálie Preslová je divadelní dramaturgyně, překladatelka, spolu s J. Lesákem tvoří umělecké vedení pražského Divadla NoD, které je scénou pro současné autorské divadlo. Vytvořili zde například první českou inscenaci využívající binaurální (3D) zvuk anebo participativní divadelní projekt Městečko Palermo usníná. Pravidelně spolupracuje s Malým divadlem v Českých Budějovicích, zejména na inscenacích pro teenagery (Invisible Man, Návod k přežití zombie apokalypsy, Maryša: Příběh vraha, atd.), založila a vede festivaly francouzského divadla v Praze Sněž tu žábu a festival českého divadla ve Francii Na skok do Prahy.

Ján Tereba studoval scénografii na pražské DAMU. Jako scénograf nebo kostýmní výtvarník spolupracoval s řadou divadel napříč celou Českou republikou (Činoherní studio Ústí nad Labem, Národní divadlo, Moravskoslezské divadlo Olomouc, Komorní scéna Aréna, Východočeské divadlo Pardubice a další) i s mnoha nezávislými soubory (Divadlo LETÍ, Tygr v tísni, Bratři v tricku a další). Pro Jihočeské divadlo (Otáčivé hlediště v Českém Krumlově) vytvořil scénografii k úspěšné inscenaci Ztracený svět s loutkami obřích dinosaurů, s Geisslers Hofcomedianem spolupracoval již na inscenacích Magdalena lascivní a kající, Tři ženy a zamilovaný lovec a dalších.

David Hlaváč je hudební skladatel, klavírista. Absolvent Konzervatoře Jaroslava Ježka, obor skladba a dirigování, je kapelníkem a klávesistou hudební skupiny Barbory Polákové a zároveň autorem či spoluautorem většiny jejich písní. Spoluzaložil autorskou kapelu Střídání klusáci v kulisách višní, která kombinuje hudbu s prvky stand-up comedy a slam poetry. S herečkou a zpěvačkou Iris Kristekovou tvoří duo Iris nejde s Davem. Je autorem mnohých scénických divadelních hudeb

(např. Želary, Markéta Lazarová, Posedlost – MDP, Magdalena lascivní a kající, V Borůvčí – Geisslers Hofcomedianen, HANA – Klicperovo divadlo). Věnuje se též hudbě filmové (např. dvoudílný seriál Metanol, celovečerní film Víta Klusáka 13 minut, snímek Tomáše Vorla Instalátér z Tuchlovic). Je autorem hudby úspěšného muzikálu Kronikáři. V roce 2015 obdržel hudební cenu Anděl v kategorii Skladba roku.

Martin Talaga je tanečník, choreograf a performer v oblasti současného fyzického divadla. Zajímá se také o vizuální umění a svá díla prezentuje i v galerijních prostorách. Věnuje se rovněž folkloru, lidovým tancům a hře na lidové hudební nástroje (dudy, píšťaly, fujara). Jako choreograf je autorem mnoha inscenací, například Žízň, SYNovial (ve spolupráci s Markem Zelinkou), BOI (ve spolupráci s Matějem Matějkou), FAUNUS, SOMA. S Geisslery spolupracoval na představeních V borůvčí a Tři ženy a zamilovaný lovec.

Helena Kobliščková (roz. Kebrtová) je dvorní dramaturgyně GH od roku 2014 (a Petra Haška), překládá z francouzštiny (například Molièrova tragikomédie-balet Psyché), píše scénáře pro divadlo i televizi (například k pořadu pro děti TV MiniUni) a písňové texty. Spolupracovala s budějovickým Jihočeským divadlem (rodinný muzikál Kronikáři, Karel – táta vlasti, Ztracený svět aj.), Divadlem romanitostí v Mostě (Pozor, děti, přijela k nám pouť, Pipi Dlouhá Punčocha) a kladenským Lampionem. Na GH kontě má k roku 2021 patnáct inscenací (Dvě komedie v komedii, Magdalena lascivní a kající, Krása střídá nádhru, Jedem s medem aj.).

Petr Hašek je absolventem režie na KALD DAMU (prof. Josef Krofta), je umělecký vedoucí, režisér a zakladatel souboru Geisslers Hofcomedianen a jejich nezaměnitelného nového barokně-divadelního stylu. Jako režisér hostoval v řadě českých divadel (pražské Divadlo Letí, Minor, Palác Akropolis, kladenské Divadlo Lampion, královéhradecký DRÁK, Moravské divadlo Olomouc). Podílel se na více než 55 projektech, mj. na rodinném muzikálu Kronikáři, opeře Kominíček (Jihočeské divadlo), loutkové show Ztracený svět (Otáčivé hlediště v Českém Krumlově), Po Frederikovi (Divadlo LETÍ), site-specific opera v brněnských městských lázních Poslední pólo (Hausopera Brno), Expérience Grand Guignol (Divadlo DISK), osmihodinový imerzivní projekt v rámci Pražského Quadriennale 2019 CampQ a další. Mimo svoji režijní činnost působí i jako lektor hereckých kurzů v Čechách i zahraničí. Od roku 2017 je programovým ředitelem multižánrového festivalu THEATRUM Kuks.

V roce 2013 se stal kmenovým režisérem Malého divadla v Českých Budějovicích (inscenace Quijote!, Dalskabáty, hříšná ves, Autobud, Karel – táta vlasti, Lajka vzhůru letí) a od ledna 2014 je jeho uměleckým šéfem. Mezi jeho režie v Geisslers Hofcomedianen patří: Don Juan aneb Strašlivé hodování, Polibky, Romeo a Julie vedle Romia a Julietty, Ambrosia, Valdštejn, Dvě komedie v komedii, Magdalena lascivní a kající, V borůvčí, Láska ke třem pomerančům a další.

Grandiózní, Energické, Inteligentní, Smyslně Svůdné, Laskavé, Empatické, Rytmické, Strhující, Hravé, Okázalé, Fantastické – a především **komediiální**. Takové je divadlo, které vám hrajeme už devatenáct let! Jsme nezávislý divadelní soubor, který ve své tvorbě propojuje staré tradice s živým, současným divadlem. K barokní inspiraci přistupujeme s autorskou svobodou, mísíme původní s novým, vzletné s přizemním, činohru, zpěvohru, loutkohru i tanec – tak, aby to nás (a tudíž i vás) bavilo.

Geisslers Hofcomoedianten vznikli v roce 2002 v Kuksu při příležitosti založení festivalu barokního umění THEATRUM KUKS. Od té doby vytvořili přes třicet menších i celovečerních inscenací, vydobyli si uznání publika i kritiky, navštívili řadu festivalů v ČR i v zahraničí a založili putovní Festival zámeckých a klášterních divadel. Jejich pražskou domovskou scénou je Divadlo VILA Štvanice.

Geisslers tipy

Bohadlo, Hubertová, Veselý:

**Hero of the White Hill –
– ten, který tam byl**

Trochu divadlo – trochu procházka – trochu bojovka. Propadni se do historie a prozkoumej místa v Praze, kde se děly důležité události při povstání českých protestantských stavů. Zjisti s Geisslery, jak to tenkrát bylo, projdi celou trasu, vyřeš úkoly a staň se hrdinou Bílé Hory!

Petr Šmíd:

Geisslers on air

Nový barokní kanál Geisslers Hofcomoedianten, Pořady provádí herec Petr Šmíd. Nechybí vaření s katem Mydlářem, vánoční koncert ze Svatopetrské baziliky, nebo talk show s barokními i současnými mecenáši. K poslechu na Spotify, Google podcasty, Apple podcasts a Breaker audio.

Váňová / Geisslers:

Tanec smrti

Divadelní průvod, pohřeb smutku, připomínka radostí života ve stylu site-specific, která herce společně s diváky podněcuje k oslavě života, ale nezapomíná ani na lidskou smrtelnost. Inspirováno unikátním cyklem malovaných fresek Tanec smrti ze špitální chodby hospitálu v Kuksu.

#novebaroko

Nové baroko je multižánrové umění, které se inspiruje v baroku a posouvá jeho odkaz do současnosti tak, aby bylo výsledné dílo nové, atraktivní, plné emocí a zkrátka jedinečné. Je to fúze minulosti a současnosti.

program připravily: Helena Koblischková a Kateřina Hubertová
vizuál: Kryštof Kalina
grafické zpracování: Zdeněk Melín
logomanuál: Barbora Klisová